

Hardeberga kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

MAX LASERNA 2015-04-30

Max Laserna
Byggnadsantikvarie

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Hardeberga kyrka

Södra Sandby församling, Torna kontrakt, Lunds stift,
Hardeberga socken, Hardeberga 22:1, Lunds kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Hardeberga by ligger placerad strax norr om den högsta punkten på den höjdrygg som tidigare utgjorde det gamla färdstråket mellan Dalby och Lund. Tidigare gick landsvägen till Lund förbi kyrkogårdens västra sida, men i mitten av 1970-talet stängdes vägen då det angränsande stenbrottet utvidgades. Utöver kyrkan består byn av en prästgård uppförd i rött tegel omkring 1850, två något yngre skolhus i rött tegel, flertalet gatehus samt mer sentida villabebyggelse. En gård finns ännu kvar på sin ursprungliga plats.

Prästgården är placerad öster om kyrkogården och har en vidsträckt trädgård åt norr samt en flygelbyggnad och gårdsplan åt öster. Prästgårdens huvudbyggnad används idag som församlingshem. Något söder om byn ligger Hardeberga säteri som idag utgör delar av Rudolf Steinerskolan. I området finns även Hardeberga stenbrott, som härrör från medeltiden. Stenbrottet har historiskt sett varit en viktig näringskälla för invånarna i Hardeberga. Långt in på 1900-talet hämtades sten från brottet till husbyggen i byn. Äldre kartmaterial visar att kyrkan behållit sin historiska placering i byns norra utkant, åtminstone sedan tidigt 1700-tal.

Första gången Ortsnamnet Hardeberga omnämns är 1304, och skrevs då Harabiærgh. Hundra år senare, 1406, styrks sockennamnet som parochie Haræbjerghe. Förledet "har" betyder stenig mark eller klippor och berg, vilket syftar på den höjdrygg på vilken byn är placerad.

Kyrkobyggnaden

Hardeberga kyrka uppfördes under senromansk tid, sannolikt under 1200-talet. Troligen utgjordes kyrkan av långhus med ett lägre och smalare kor med absid. Kyrkan hade då såväl syd- som nordportal i grå och röd sandstenkvader samt tegelomfattade fönster efter romanskt mönster.

Under 1500-talet revs korabsiden och kyrkan byggdes ut åt öster med ett fullbrett och rakslutat kor. Det äldre långhusets murar höjdes och nordportalen sattes igen. Sannolikt tillkom både valven och vapenhuset i söder vid samma tillfälle. De två västligaste valven kan möjligen vara något äldre.

1842 genomfördes en restaurering av kyrkorummet som fick ny sluten bänkinredning bestående av 13 bänkar på den södra sidan och 16 på den norra. Kyrkan försågs även med

Hardeberga kyrka sedd från nordost med Wåhlins kor och sakristia från 1909 i förgrunden. Den fritt exponerade Hardebergasandstenen består i dessa partier av betydligt större block med jämnare skiftläggning än i långhusets och tornets medeltida delar.

ny orgelläktare och ny predikstol. All inredning skulle enligt arbetsbeskrivningen strykas tre gånger med ”perlefärg” och välkockt linolja. Detaljerna på predikstolen och orgelläktaren skulle därtill förgyllas. Arbetena utfördes av snickargesällen och hemmansägaren Sven Olsson Grundström på Flyinge nr 10.

1896 inleddes diskussioner kring en nybyggnad eller alternativt en omfattande restaurering av kyrkan. Tre förslag för nybyggnad upprättades av A. W. Lundberg i Lomma. Det första innebar en kyrka i romansk stil och de två senare en kyrka i gotisk stil. Inget av förslagen realiserades och arbetet att restaurera kyrkan gav istället till domkyrkoarkitekten Theodor Wåhlin. 1909 omgestaltades kyrkan som förlängdes åt öster. En tillbyggnad med ny sakristia och underliggande pannrum uppfördes norr om koret. Kyrkans spåntak ersattes med svartglaserat tegel som lades på öppen läkt. Tornet höjdes och en ny huvudingång togs upp i tornets västra mur där ett tidigare fönster suttit.

1955 försågs koret med nya korfönster föreställande Jesus i Getsemane. Fönstren utfördes av Malmökonstnären Carl O. U. Andersson.

2002 genomfördes en exteriör restaurering under ledning av Wikerstål arkitekter. Restaureringen gällde främst puts och måleriarbeten, men även vissa reparationsarbeten

av takstolarna utfördes, och sakristians tak lades om med nya svartglaserade takpannor. De äldre pannorna används som reservpannor för kyrkans övriga takfall. Ett år senare restaurerades kyrkans interiör under ledning av samma arkitektkontor. Kyrkans valv och väggar rengjordes av konservatorer och två bänkrader längst fram togs bort samt en bänkrad på södra sidan närmast vapenhuset. På den norra långhusväggen påträffades en runinskrift vilken frilades.

Dagens kyrkobyggnad är enskeppig och består av långhus med rakslutet kor i öster, vapenhus i söder och sakristia i öster samt torn i väster. Det ursprungliga långhuset utgörs av de två västliga valvtravéerna. Norra och södra långhusmuren samt tornet stöttas av stödpelare.

Vapenhusets trappstegsgavel är medeltida medan trappstegsgavlarna på den utanpåliggande torntrappan och tornet tillkom vid Wählins restaurering 1909.

Exteriör

Murarna i det ursprungliga långhuset är uppförda i skalmursteknik med hardebergasandsten. Även murarna i långhusets västra gavelröste och tornet utgörs av hardebergasandsten. Den del som byggdes på tornet 1909, från ljudöppningarna och uppåt, är murad i tegel. Vapenhuset är murat i gråsten med medeltida handslaget tegel i gavelröset mot söder. Sakristian och kortillbyggnaden, som tillkom 1909, är uppförda i rött flamtegel. Den norra fasaden samt de nedre partierna av korets och sakristians fasader utgörs av frilagd, fogstruken hardebergasandsten. Övriga fasader är spritputsade och vitkalkade. Långhusets murar avslutas upptill av en fritt murad gesims med två språng. Även korets gesims är tvåsprångig men har ett sågtandskift underst. Sakristians gavelröste har rundbågiga och vertikalt betonade blinderingar, vilka markeras med dubbla sågtandskift underst.

Tornet återfinns i väster och har en kvadratisk grundplan. Takfallen vetter åt väster och öster. 1909 byggdes tornet på med en klockvåning från ljudöppningarna och uppåt. Tornet har stöd från två diagonalställda stödpelare åt väster. Den nordvästra tillkom 1909 medan den sydvästra är äldre. Tornets samtliga fasader har tre stickbågiga ljudöppningar och mindre blinderingar. Gavelröstena åt söder och norr är mönstermurade med avtrappande, svagt spetsbågiga blinderingar och sågtandsfriser. 1909 ersattes en äldre utanpåliggande trätrappa med det nuvarande trappornet som återfinns på tornets södra sida.

Utöver trapptornet har kyrkan fyra ingångar. Två i sakristian, en i vapenhuset samt tornets västportal. Samtliga dörrar är av ek och härrör från restaureringen 1909. Alla dörrar utom vapenhusets har svartmålade, smidda gångjärn. Kyrkans fönster härrör till största del från Wåhlins ombyggnad och är utförda i brunmålat trä i ytterbågarna och har blyinfattade innerbågar i ek, vilka troligen ursprungligen varit fernissade. I koret finns tre blyinfattade fönster från 1950-talet. Fönstren är utförda av konstnären och kyrkovaktmästaren Carl O. U. Andersson (1913–2008) från Malmö och föreställer judaskysen, Jesus i Getsemane samt Jesu fångslande. Solbänkarna är utförda i komstadekalksten.

Kyrkans samtliga takfall är avtäckta med svartglaserat enkupigt tegel. Pannorna är av tyskt fabrikat och är maskinpressade och falsade. De ligger på öppen läkt och är understrukna med kalkbruk, vilket senast restaurerades 2002. Sakristian och vapenhuset har emellertid brädat och pappat undertak. Trappstegsgavlarna är avtäckta med rött maskinslaget munk- och nunnetegel. Allt taktegel härrör från Wåhlins ombyggnad 1909. Kyrkans avvattningssystem utgörs av kopparplåt med skarpvinklade och falsade krökar på stuprören samt rännstenar i granit.

Det medeltida långhuset och koret från 1909.

Långhuset domineras av Wåhlins blåmålade bänkinredning och de bemålade kryssvalven.

Interiör

Kyrkans huvudentré återfinns i tornets västra fasad och leder in i tornets entréplan. Golvet ligger två trappsteg lägre än marknivån och består av slipade kalkstensplattor. Taket utgörs av bremervalv. Innan restaureringen 1909 hade tornets entréplan bänkinredning och utgjorde på så vis en förlängning av kyrkorummet. Väggarna är avfärgade i vitt. Här finns även trappan som leder upp till orgelläktaren.

Kyrkorummet består av det ursprungliga långhusets två travéer, de två västliga travéerna som tillkom under 1500-talet samt av kortillbyggnaden från 1909. Bänkraderna är placerade utmed mittgångens respektive sidor med 16 bänkar på norra sidan och 14 på den södra. En runinskrift från 1300- eller 1400-talen av medeltida typ påträffades vid restaureringen 2002 på långhusets norra mur. Översatt till nutida svenska har inskriften tolkats som: Jag Niklis Tues av Hardeberga och Knut Has. Jag betraktar allt.

Långhusets golv är belagt med röda och grå ölandskalkstensplattor från 1909. I mittgången finns gjutjärnsgaller, vilka var en del av Wåhlins luftburna värmesystem från samma år. Långhusets tak är välvt med kryssvalv. De två västligaste travéerna har sex ribbor medan de två västliga har åtta ribbor, vilka vilar på konsoler i gråmålad natursten. Kapporna är i halvstenstegel och vilar på sköld- och gördelbågar, vilka liksom ribborna är dekorerade med jugendmålerier i rött och grönt med inslag av grått och blått. Nivåskillnaden mellan mittgången och korsmitten markeras med tre kalkstenstrappsteg. Koret markeras med en triumfbåge med rik limfärgsmålning i jugendstil. Koret är välvt med ett stjärnvalv vars

Korets valv har en rikare bemålning än långhusets två travéer. Målningarna utfördes av Gottfrid Pettersson.

dekormålning är rikare än de övriga valvens. Samtliga jugendmålningar utfördes av Gottfrid Pettersson. Valvribborna vilar på pilastrar. Väggarna är avfärgade med kalk i bruten vit kulör.

Sakristian uppfördes 1909 och nås genom en ingång i korets norra mur och hyser en mindre hall samt ett kassaskåp och en garderob med förvaring för mässhakar, stolar och skjortor. Golvet är av trä och väggarna är putsade och vitmålade. Vapenhuset tillkom sannolikt på 1500-talet och har likt kyrkorummet en golvbeläggning av grå och röd ölandskalksten från tidigt 1900-tal. Taket utgörs av vitmålade brädor och de putsade väggarna är vitkalkade. Längs väggarna finns låga, vitputsade sittbänkar i sten.

Orgelläktaren är från 1842 och återfinns i kyrkorummets västra del. Läktaren bärs upp av sex toskanska kolonner med förgyllda kapitäl och har en konvex form. Barriären utgörs av en balustrad med tätt ställda balusterdockor som vilar på en arkitrav dekorerad med förgyllda lyror och blommor. Den ursprungliga färgsättningen med ”perlefärg” och förgyllda detaljer restaurerades senast år 2003 under ledning av Wikerstål Arkitekter. Läktaren kortades och gjordes lägre vid Wåhlins restaurering 1909. Tidigare sträckte sig läktaren över ingången till vapenhuset, vilket syns på de bevarade konsolerna i de södra och norr långhusmurarna.

Tornets tredje våning och klockvåningen nås från det utanpåliggande trapptornet som uppfördes under Wåhlins ombyggnad 1909. På klockvåningen finns klockbocken av trä och

kyrkans två klockor. Murverket i tornets tredje våning har en delvis bevarad äldre fogning. En öppning försedd med en plåtbeslagen lucka leder in till långhusvinden. Takstolskonstruktionen är till största delen utförd i handbilad ek och utgörs av högben försedda med dubbla hanband. Högbenen fäster i knäbockar som vilar på dubbla murremmar av fur som ligger på långhusmurrarna. Bindbjälkarna bör ha sågats av när valven slogs under senmedeltiden. De östra takstolarna är numrerade med romerska siffror och är sannolikt äldst. Troligen är de bevarade sedan medeltiden.

Inredning och inventarier

Altaret från 1909 i grå kalksten är försett med en centralt placerad dekor med ett runt motiv innehållande kristusmonogrammet IHS, (Jesus Hominem Salvator: ”Jesus, människornas frälsare”). Den elliptiskt formade *altarringen* tillkom vid samma tillfälle och har en genombruten balustrad samt knäfall klätt med ljus linnetyg. Ovanför altaret sitter Carl O. U. Andersson blyinfattade korffönster från 1950-talet.

Kyrkans äldre altaruppsats finns placerad på den norra långhusväggen och är från tiden kring 1600. Uppsatsen är av ädikulatyp och är utförd i renässansstil. Altartavlan har en oljeduk med nattvardsmotiv och är placerad i en rundbåge som flankeras av två kopplade och marmorerade kolonner av jonisk typ samt förgyllda volutvingar. Predellan är dekorerad med två svarta textfält. Typen är sällsynt i Skåne. Konsthistorikern Uno Otterstedt anser att lekmannaaltaret från 1577 i Lunds domkyrka bör vara förebilden för Hardebergaaltaret.

Koret avgränsas mot långhuset med två kalkstens-trappsteg. Triumfbågen är bemalad med stiliserade växtslingor med ett lamm och ett kors i mitten.

Kyrkans äldre altaruppsats från tiden kring 1600.

De blåmålade bänkarnas gavlar. I förgrunden syns de bevarade gjutjärnsgallren

Den lilla kyrkklockan från 1200-talet.

Dopfunten är medeltida och är utförd i sandsten. Den runda cuppan är slät och avsmalnar nedåt. Den är försedd med två vulster, en vid övergången till det avsmalnande parti mot foten och en upptill. Foten är kvadratisk och utförd som pendentiv med pilliknande dekor samt en vulst upptill i mötet med cuppan.

Predikstol och ljudtak är från 1842 men förändrades vid ombyggnaden 1909 och är målad i en blå kulör med detaljer i guld. Korgen är hexagonal och delas in av pilastrar. Fälten är dekorerade med förgyllda blomsterkransar bestående av korgblommor, band och rosetter. Vid ombyggnaden 1909 tillkom en ny trappa och en hexagonalt formad pelare. Predikstolen flyttades då även från den norra sidan till dess nuvarande placering i långhusets sydöstra hörn.

Orgeln byggdes år 1910 av Olof Hammarberg och har 11 stämmor fördelade på två manualer samt pedal. Fasaden är utförd i nyklassicistisk stil med synliga pipor placerade i fasadens mittparti som avslutas uppåt av en segmentbåge. Färgsättningen är densamma som för orgelläktaren, dvs. ljusgrå "perlefärg" med förgyllda detaljer. Orgeln är sammanbyggd med två mindre flankerande dörrar. Orgeln byggdes om år 1943 av Hammarberg.

Bänkinredningen tillkom vid Wählin's ombyggnad 1909 och ersatte då en äldre, slutna, bänkinredning från 1842. Den nuvarande bänkinredningen är utförd i jugendstil och är målad i en blå kulör. Gavlarna är dekorerade med ett mindre fält av kannelyrer och har ett snidat kors i dess övre del.

Kyrkan har ett runt *dopfat* i punsad mässing med ett bottenmotiv föreställande syndafallet. Fatet har daterats till sent 1500-tal eller tidigt 1600-tal.

Kyrkklockorna härrör ursprungligen från medeltiden. Den lilla kyrkklockan i malm är från 1200-talet och saknar dekor. Den stora klockan var troligen från 1100-talet men omgjöts 1846 i Kristianstad. Enligt fornminnesinventeringen ska den ursprungligen ha haft en runinskrift på latin, vilken idag inte är synlig.

Kyrkogård

Kyrkogården som omger Hardeberga kyrka har använts som begravningsplats sedan tidig medeltid. Dess utbredning och form tillkom till stor del under 1800-talet då den utvidgades västerut. En kort allé leder upp från byvägen till kyrkogårdens södra ingång, vilken utgör huvudentré sedan man upphört att använda den gamla landsvägen till Lund. Ingången markeras med två murade och vitputsade

Ingången från väster.

Marias Have som anlades 2005 på kyrkogårdens sydöstra del. Utformningen anspelar på de medeltida klosterträdgårdarna.

pelare som är försedda med svartmålade järngrindar. I kartmaterialet från 1800-talet finns en stiglucka inritad. Det är inte klarlagt när den försvann, men delar av den östra grindstolpen skulle kunna vara en rest av stigluckan. Ytterligare en ingång finns i anslutning till den tidigare prästgården (nuvarande församlingshemmet) i kyrkogårdens sydöstra hörn samt en ingång i rak axel mot tornets västentré, vilken markerats med ett par höga gråstensstolpar och svarta järngrindar med enkel utformning.

En kallmurad gråstensmur avgränsar östra sidan av kyrkogården och delar av den norra. I söder och väster avgränsas kyrkogården av häckar av främst hagtorn. Den västra delen av kyrkogården och delar av den norra inramas av en trädrad av hästkastanj.

Kyrkogården är indelad med rätvinkligt gångsystem med grusade gångar i syd-nordlig respektive väst-östlig riktning. Kyrkogårdens äldsta delar återfinns i det sydöstra partiet. År 2005 anlades här en mindre plats för eftertanke och kontemplation i kyrkogårdens sydöstra del. Platsen namngavs Marias Have, vilket anspelar på de medeltida klosterträdgårdarna. Låga buxbomshäckar delar in de gräs- och ängsbevuxna gravplatserna. En av de äldre gravvårdarna har använts som mittpunkt och monument i den nya gestaltningen. De västra delarna anlades under 1800-talet och karaktäriseras av stora, singelbeströdda gravplatser som delas in av låga buxbomshäckar. På kyrkogårdens norra del finns en urnlund som tillkom på 1990-talet samt en minneslund, vilken anlades år 2000.

Byggnader på kyrkogården

På kyrkogårdens nordöstra del finns en förrådsbyggnad i rött tegel murat i munkförband som förmodligen uppfördes någon gång under 1940-talet. En RWC installerades i byggnaden år 2013.

Marias Have har en lummig och vildvuxen karaktär.

Kulturhistorisk karaktärisering för Hardeberga kyrkoanläggning

Hardeberga kyrka uppfördes under senromansk tid och utgör en viktig länk till förståelsen av byns äldre historia samtidigt som den bidrar med stora upplevelse- och symbolvärden för den lilla byn Hardeberga. Kyrkan har även stor betydelse för landskapsbilden och kulturmiljön kring byn, då dess placering på en höjdrygg gör att den syns tydligt från det omgivande odlingslandskapet och på så vis kommunicerar byns läge på lundaslätten.

De medeltida murverken i långhus, torn och vapenhus har tillsammans med den medeltida takkonstruktionen omistliga kulturhistoriska värden som byggnadsarkeologiskt källmaterial. Även vapenhuset med dess murade sittbänkar och bevarade murverk från 1500-talet höga byggnadshistoriska värden och förmedlar genom sin ålderdomliga prägel även betydande upplevelsevärden.

Idag präglas Hardeberga kyrka såväl exteriört som interiört av den restaurering som företogs 1909 under ledning av Theodor Wåhlin, domkyrkoarkitekt i Lund mellan åren 1902 och 1942. Kyrkorummet domineras av Wåhlins blåmålade bänkar och de medeltida valvens jugendmålerier. Hardeberga kyrka utgör ett fint och samtidigt typiskt exempel på Wåhlins kyrkorestaureringar som karaktäriseras av arkitektens vurm för den medeltida kyrkobyggnadskonsten i Skåne. Interiört anslöt Wåhlin gärna till jugendstilen medan exteriörerna i regel gavs en tydlig medeltida prägel. Wåhlin hade stora kunskaper om den skånska medeltidens arkitektur och gav även gehör för byggnadernas antikvariska värden.

Kyrkan är uppförd i lokal sandsten som hämtats från det närliggande stenbrottet, vilket in på 1900-talet försåg byn med byggmaterial. Kyrkobyggnaden speglar på så vis den lokala industriverksamhetens historia. Kyrkan förmedlar således både verksamhets- och teknikhistoriska värden. Kyrkans understrukna tegeltak, lagt på öppen läkt, har trots att det enbart är drygt 100 år gammalt, ett stort värde som representant för en förr vanligt förekommande men idag sällsynt byggteknik. Även det luftburna värmesystem som installerades vid Wåhlins restaurering, vars gjutjärngallerförsedda utflöden syns i mittgångens och korets golv, berättar om den tidens moderna uppvärmningssystem, och har idag betydande teknikhistoriska värden.

Hardeberga kyrkogård har under de senaste årtiondena genomgått en rad förändringar. Urn- och minneslunden har tillkommit norr om kyrkan, och Marias Have har anlagts på kyrkogårdens södra del. Ett stort antal äldre gravvårdar har placerats liggande av säkerhetsskäl. Trots dessa förändringar bevarar de många äldre gravvårdarna och kvarteren med grusgravar och låga buxbomshäckar sammantaget kyrkogårdens karaktär av äldre lantkyrkogård. Även de senare tilläggen bidrar positivt till upplevelsen av kyrkogården med flera rofyllda platser för eftertanke och kontemplation. Särskilt Marias Have med sin vildvuxna karaktär utgör ett intressant tillskott på kyrkogården.

Ett antal föremål och inventarier har särskild betydelse som förmedlare av kyrkans äldre historia. Bland dessa utmärker sig den medeltida sandstensdopfunten, den sällsynta altartavlan från tiden kring 1600, den nyklassiska och konvext formade orgelläktaren från 1842, predikstolen från samma år samt dopfatet från sent 1500-tal. Den medeltida lilla kyrkklockan från 1200-talet hör till landets längst brukade kyrkklockor och har därmed ett betydande kontinuitetsvärde.

Rekommendationer

- Dopfunten från 1200-talet och det medeltida murverket i långhus, torn och vapenhus samt de medeltida kryssvalven utgör omistliga källor till medeltidens konst- och byggnadshistoria, och bör behandlas med stor varsamhet.
- Kyrkorummets karaktär, präglad av Wåhlins ombyggnad 1909 och Gottfrid Petterssons samtida målerier, har ett estetiskt sammanhållet uttryck med betydande arkitektur- och konsthistoriska värden, och bör värnas.
- Orgelläktaren och predikstolen från 1842 samt altaret från tiden kring 1600 har höga konsthistoriska värden och bör vårdas med särskild omsorg.
- Kyrkans understrukna tak har ett betydande byggnadsteknikhistoriskt värde och bör ses över regelbundet för att undvika läckage. Sydsidans takfall intill tornet är särskilt utsatt.
- Runinristningen på den norra långhusmuren är unik och bör behandlas med stor varsamhet.
- Kyrkogårdens varierande karaktärer har betydande upplevelsevärden, och bygger på att de kulturhistoriskt värdefulla äldre gravvårdarna bevaras på sina befintliga platser.
- I interiören i tornets tredje våning finns ursprungliga fogar och puts som har byggnadshistoriska värden och kan användas som förebild vid reparation och restaureringsåtgärder.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enligt 4 kap. kulturmiljölagen. ”Hardeberga sockencentrum med medeltida kyrka, skola, prästgård och ett flertal gatehus” är utpekad som riksintresse för kulturmiljövården.

Källor och litteratur

Underhållsplan för Hardeberga kyrka i Södra Sandby församling (2005-02-28), Wikerstål

Arkitekter AB, Helsingborg.

Vård och underhållsplan för Hardeberga kyrkogård i Södra Sandby församling, 2012, Å. Jakobsson och M, Sträng, Regionmuseet Kristianstad.

Dahlberg, M (red.): *Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria*, Riksantikvarieämbetet 2008.

Dahlberg, M (red.): *Skåne: Landskapets kyrkor*, Riksantikvarieämbetet, opublicerad 2012

Fernlund, S: *Kyrkor i Skåne – en kulturhistoria*, Bokförlaget Signum, Lund 1980.

Historiska kartor: <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>, sökord: Vomb, hämtad. 2014-10-09.

Riksantikvarieämbetet Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, hämtad 2014-10-29.

Övriga uppgifter

Inventeringsdatum: 2014-09-23

Fältinventering: Max Laserna

Kulturhistorisk karakteristik och rekommendationer: Max Laserna, efter samråd med referensgrupp utsedd av Lunds stift

Rapportsammanställning och foto: Max Laserna, foto på försättsblad av Bengt Andersson

Kvalitetsgranskning: Henrik Nilsson, byggnadsantikvarie

Färdigställd: 2015-04-30